

ФОЛЬКЛОРИСТИКА. МІФОЛОГІЯ

УДК 398.1

Наталія ЯРМОЛЕНКО

НАРОДНІ ОПОВІДІ ПРО РОЗКУРКУЛЕННЯ Й КОЛЕКТИВІЗАЦІЮ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ

До наукового обігу вперше вводиться структурно-семантична класифікація, показчик елементарних епічних сюжетів та їхніх типів у народних оповідях про розкуркулення й колективізацію. Класифікація створена на матеріалі 97 автентичних народних оповідок (позначені [2.57. 2.77.] тощо), записаних впродовж 2005-2012 рр. (архів Ярмоленко Н.М.). У процесі роботи над укладенням показчика виокремлено 17 інваріантних форм мотиву (мотифем, позначених 1.; 2...), що становлять функції антагоністів та їхніх жертв. Кожен із підрозділів включає ряд сюжетних типів (СТ) народних оповідей (аломотивів, позначених 1.1; 1.2...). Це схеми, виокремлені шляхом узагальнення мотивів, що становлять стійкий арсенал народних оповідей про розкуркулення. СТ узагальнюють ряд елементарних епічних сюжетів (ЕЕС) на рівні конкретних фабул (мотивів, що позначаються 1.1.1.; 1.1.2...). ЕЕС – це стиснені фрагменти тексту чи самостійні тексти, що зображують зіткнення груп чи персонажів-антиподів. Фольклоризовані ЕЕС марковані прямою лінією.

Ключові слова: Розкуркулення, колективізація, Голодомор, народна неказкова проза, сюжетний тип (СТ), елементарний епічний сюжет (ЕЕС), мотифема, аломотив, мотив.

1. Антагоністи знищують достаток зажиточних селян

1.1. Багата роботяща сім'я живе щасливо.

1.1.1. Куркуль – заможний господар. Усі члени сім'ї невсипно працюють. Господар користується / не користується найманою працею. [2.57. 2.77.]

1.1.2. Розкуркулення – це грабiж кулакiв. Кулаки – працювiтi люди, якi вночi спали на кулацi i пасли свою худобу, щоб вдень на нiй знову працювати. [2.77.]

1.1.3. Сусід-господар заможний роботящий чоловік. Сусід економить на собі. Сім'я трудиться в будень і свято. Господар ні з ким не приятелює – не має часу. [2.45.]

1.2. Антагоністи позбавляють сім'ю / сім'ї засобів до існування

1.2.1. Антагоністи (активісти / влада / комуністи / більшовики / банда ходила / вредітелі / банди, організовані з таких, які були ледачі, п'яниці...) позбавляють багаті / бідні сім'ї селян засобів до існування. Забирають майно / матеріальні цінності / зерно / їжу. Селянам живеться важко. [2.41. 2.44. 2.45. 2.46. 2.47. 2.55. 2.60. 2.61. 2.62. 2.63. 2.64. 2.66. 2.67. 2.68. 2.73. 2.89. 2.90. 2.91. 2.92. 2.94. 2.95. 2.96.]

1.2.2. Велика працювита сім'я має матеріальні статки й живе щасливо. Антагоністи позбавляють велику сім'ю матеріальних статків / засобів до існування. [2.3. 2.18. 2.20. 2.25. 2.26. 2.27. 2.28. 2.29. 2.30. 2.41. 2.51. 2.52. 2.56. 2.57.]

1.2.3. Антагоністи позбавляють сім'ю засобів до існування. Мати голосить. Діти плачуть / помирають. [2.39. 2.69.]

1.3. Селяни добровільно віддають своє добро антагоністам

1.3.1. Сім'я сиріт добровільно віддає антагоністам матеріальні цінності та засоби до існування. [2.59.]

1.3.2. Герой віддає антиподу матеріальні блага й зберігає життя сім'ї. Сім'я має достатні життєві ресурси. [2.7.]

1.4. Антагоністи двічі розкуркують непокірних селян

1.4.1. “Свої” активісти спочатку позбавляють сім'ю частини матеріальних благ. Вдруге антагоністи позбавляють сім'ю всіх засобів до існування. [2.18. 2.20.]

1.4.2. Дід – інвалід першої світової війни – без ноги тяжко працює разом з усією сім'єю. Сім'я живе зажиточно. Антагоністи забирають у сім'ї статки. Антагоністи приходять

повторно й забирають у сім'ї всі засоби до існування. Господар-інвалід, позбавлений тяглової сили, іде копати своє поле лопатою. Господар помирає на своєму полі. [2.83.]

1.5. Антагоністи тричі розкуркуюють непокірних

1.5.1. Активісти приходять забирати матеріальні цінності героя (в діда була молотарка). Герой віддає матеріальні цінності. Вдруге активісти приходять забирати матеріальні цінності героя (давай заберем коні). Герой віддає матеріальні цінності. Втретє активісти приходять забирати матеріальні цінності героя (була клуня, хата, хата цегляна). Герой віддає всі матеріальні цінності. [2.3.]

1.5.2. Антагоністи забирають у сім'ї матеріальні блага. Антагоністи вимагають ще більше матеріальних благ ("наклали розвборстку"). Батько купує зерно і віддає його антагоністам. Антагоністи втретє вимагають матеріальних благ, роблять обшук і забирають останні засоби до існування. [2.23.]

1.6. Антагоністи оббирають усіх селян, у яких є що взяти

1.6.1. Антагоністи роблять обшуки. Антагоністи ("червона мітла ходила") забирають у селян всі засоби до існування ("Мітла мела багато разів підряд і вимела усе до зернини. Люди плакали, просили що-небудь оставити"). Антагоністи невмолимі. Всіх оставили на голодну смерть. Мало кому вдалося щось приховати. [2.76.]

1.6.2. Антагоністи щодень викликають господаря й вимагають зерна, якого немає. [2.62.]

1.6.3. Антагоністи розкуркуюють багатших. [2.89.]

1.6.4. Антагоністи позбавляють сім'ї багатих селян засобів до існування. Антагоністи знущаються над селянами. Антагоністи висилають селян до Сибіру. Залишаються селяни-середняки. Селяни ховають засоби до існування. Антагоністи роблять обшук. Антагоністи позбавляють сім'ї середняків засобів до існування. Антагоністи псують майно селян. Селянам важко. [2.72.]

1.7. Антагоністи оволодівають статками селян незаконно

1.7.1. Сталін дав наказ створити колгоспи. Начальство назначає комнезамів. Сталін дав наказ комнезамам відбирати в людей потрошку зерна і худобу (коней, корів, волів), щоб орать колгоспні землі. Комнезами відбирають у людей усе зерно: частину в колгосп, а частину собі. [2.78.]

1.7.2. Антагоністи не показують розкуркуленим документів. Люди бояться антагоністів і не борються. Антагоністи роблять штучний голод. [2.73.]

2. Антагоністи організують колгоспи

2.1. Антагоністи насильно заганяють у колгоспи/ одбирають майно селян

2.1.1. Антагоністи насильно заганяють селян у колгоспи. [2.64. 2.93. 2.73. 2.85. 2.91.]

2.1.2. Антагоністи поробили штаби. Антагоністи викликають селян-одноосібників у штаби й вимагають підписувати документи про відчуження від землі й вступ до колгоспу. Одноосібники не хочуть підписувати документи. Антагоністи ведуть одноосібників у другий штаб через річку. На місточку дядько йде посередині, а антагоністи ("есесовці") попереду й ззаду. Антагоністи скидають дядька в кожусі в крижану воду. Антагоністи саджають мокрого дядька в холодну. Дядько здається. [2.93.]

2.2. Спротив: досвідчені селяни відмовляються служити антагоністам

2.2.1. Селяни не хотіли йти до колгоспу, як зараз не хочуть перебудови. [2.93.]

2.2.2. Селяни після розділу Польщі (с. Нова Руба Маневицького р-ну, Волинської обл.) радіють комуні. Поляки переслідували українців. Селяни радіють, співають, надіються на краще життя. Більшовики роблять трибуну. «Чужі» й «свої» говорять, плещуть в долоні. Старий селянин, який бачив, як більшовики притискали людей (селянин найпізніше повернувся з Росії, після того, як в 1914 р. село вивезли на схід), застерігає інших. Його застереження сповнюється. [2.64.]

2.2.3. Дід мав своє господарство й не хотів іти в колгосп. Дід бачив комуну в Австрії під час полону. Люди голодували в комуні. [2.81; 2.82.]

2.3. Спротив: заможні / старші селяни відмовляються вступати до колгоспу

2.3.1. Господар (батько / старший брат у сім'ї сиріт) відмовляється служити антагоністам: переховується від антагоністів / не бажає записуватися в колгосп. [2.20. 2.70. 2.48. 2.59.]

2.3.2. У сусідів забрали всі засоби до існування. Сусід не пішов у колгосп. Сусід працював у людей за харчі. [2.84.]

2.3.3. Герой не бажає віддавати матеріальні блага до колгоспу. Антипод забирає матеріальні блага в героя. Сім'я героя голодує. Герой тяжко хворіє й помирає. [2.13.]

2.3.4. Мати не дозволяє старшому сину вступати в колгосп. Сім'я страшно бідує. Діти пухнуть від голоду. Батько помирає. Старший син по дорозі на роботу помирає. [2.85.]

2.4. Поразка: боягузливі селяни вступають до колгоспу

2.4.1. Комнезами просять людей вступати в колгоспи. Люди бояться комнезамів, деякі вступають у колгосп. Люди голодують. [2.78.]

2.4.2. Батько віддав коняку в колгосп. Батьки пішли працювати в колгосп. Батьків не виселили на Сибір. [2.92.]

2.5. Поразка: бідні / голодуючі селяни вступають до колгоспу

2.5.1. Бідні селяни ідуть працювати в колгосп. Заможні селяни не йдуть у колгосп. [2.45.]

2.5.2. Люди не хочуть іти в колгоспи. Тим, хто пішов в колгосп, давали пайок. [2.73.]

2.5.3. Люди вступають до колгоспів, щоб залишитися живими. В колгоспах толку немає. [2.97.]

2.6. Поразка: молоді селяни вступають до колгоспу

2.6.1. Дочка просить батька записатися в колгосп. Батько записується в колгосп і віддає матеріальні цінності. Батько прощається з кінями й плаче. Коні плачуть. Батько відводить коней у колгосп і звітує дочці. Батько працює в колгоспі, стає інвалідом і помирає. [2.48.]

2.6.2. Найменший син йде працювати в колгосп. [2.61.]

2.7. Поразка: ледачі селяни вступають до колгоспу

2.7.1. Ледачі йшли в колгосп, забирали у людей. "Чужі" антагоністи (хтось) керували, а "свої" антагоністи (п'яниці, ледачі) забирали. Сусідова жінка ледача. Літом вона в кожусі ходила, а зимою роздіта. Такі йшли у комнезами. [2.81; 2.82.]

2.8. Нейтральна поведінка селян

2.8.1. Сім'я живе зажиточно й щасливо. Сім'я будує нове обійстя. Сім'я добровільно вступає до колгоспу. Сім'ю вважають багатою, викидають з колгоспу й грабують. [2.22.]

2.8.2. Герой добровільно віддає матеріальні блага, працює на антагоністів і помирає з голоду. [2.25.]

2.9. Антагоністи не оплачують праці в колгоспі / селяни працюють за їжу

2.9.1. Антагоністи примушують людей працювати безкоштовно. [2.59.]

2.9.2. Люди працюють за сто грам хліба. Щоб вижити, жінки працюють при несприятливих погодних умовах. Жінки йдуть на буряки. По дорозі бачать помираючу в канаві дівчинку-красуню. [2.58.]

2.9.3. Мати працює в колгоспі за їжу, не споживає її, а несе дітям. [2.63.]

2.9.4. Батько йде працювати в колгосп. Батько купляє конячку і працює нею в колгоспі. Батькові дають їсти. Конячці дають їжу – висівки. Дванадцять колгоспників по черзі забирають висівки для своїх голодних сімей. Селяни виживали, а антагоністи (влада) мали багато хліба. [2.70.]

2.9.5. Мати йде до колгоспу. Батько з дитиною дома варять їсти й перекидають у печі горщик з їжею. Батько наказує не чіпати їжі, щоб вона спеклася. Їжа стає непридатною, піч псується. Мати плаче. Сім'я залишається голодною. [2.72.]

3. Герой укладає угоду з антагоністами**3.1. Антагоністи порушують угоду: звинувачують героя / героїв у шкідництві**

3.1.1. Конфісковані в синів героя матеріальні цінності знищуються через недбалість ("коні ізпутані впали в провалля і убились"). Вороги звинувачують сина героя в шкідництві ("хотіли зробити, наче він, як то кажуть, шкідник революції, хотів знищити своїх коней"). Свідки спростовують звинувачення. Сина героя відпускають на волю. [2.3.]

3.1.2. Чотири заможні господарі намагаються зберегти своє майно й укладають угоду з антагоністами: погоджуються пасти колгоспних коней, але до колгоспу не вступати. Триста колгоспних коней підпалюють у конюшні. Мнимий герой (“він став і головою колгоспу”) з трьома друзями біжать визволяти коней. Заможні господарі ловлять п’яних гостей і заявляють у сільраду про підпалювачів (“значить, мій брат Прохоренко, і Воропай, і Григорів спалили коні”). Усіх підозрюваних ув’язнюють. Антагоністи звинувачують заможних господарів у шкідництві й катують. Заможний господар не витримує катувань і зізнається у підпалі. Заможних господарів визнають винними, їх із сім’ями засуджують. [2.6.]

3.2. Селяни укладають фіктивну угоду й зберігають життя / майно

3.2.1. Антагоністи не приймають сім’ю розкуркуленого до колгоспу. Батьки беруть фіктивне розлучення. Матір і дітей записують до колгоспу. Батько помирає. 2.43.

3.2.2. Активісти виставляють хату жертв на продаж. Порадник (секретар сільради) навчає матір, як обдурити антипода (вступити в колгосп, щоб відкупити хату). Мати збирає заховані засоби існування й повертає життєві умови сім’ї. Сім’я повертається в хату. Батько вступає до колгоспу й стає бригадиром. [2.2.]

3.2.3. Мати йде працювати на антагоністів. Мати обдурює антагоністів (“краде молоко на фермі”) й урятовує життя решті дітей. [2.36.]

4. Антагоністи притісняють / знищують одноосібників

4.1. Герой живе з ремесла й урятовує сім’ю

4.1.1. Господар майструє. Ремесло врятовує від смерті інших членів сім’ї. Сім’я переживає важкі часи (голодовки, і війни, і сталінізм). [2.51.]

4.2. Антагоністи позбавляють ремісників свободи

4.2.1. Антагоністи дізнаються, що господар користується ремеслом, щоб зберегти життя сім’ї. Господар потрапляє в небезпечну ситуацію. Антипод позбавляє господаря свободи. [2.9.]

4.2.2. Розкуркулений господар із сином іде працювати на вузькоколіяку. Син працює чоботарем. Розкуркулений господар босий іде на підробітки (молотити жито в сусідки). Антагоністи (секретар міської ради і міліціонер) приходять забирати діда. Чоловік просить зайти до хати по взуття. Антагоністи не дозволяють, сміються (Там узують!). [2.57.]

4.3. Антагоністи вимагають від селян непосильних податків

4.3.1. Антагоністи накладають на селян непосильні податки. [2.64. 2.65. 2.69. 2.89.]

4.3.2. Антагоніст приходять по податок. Мати трьох дітей інвалід. Жінка плаче, просить відтермінувати податок, обіцяє, що скоро добуде того м’яса, та й здасть. Діти носять молоко на молочний пункт. Сім’я виживає. [2.65.]

4.4. Селяни / антагоністи знищують майно / худобу

4.4.1. Антагоністи накладають великі податки (“На сад – податок, за кожну деревину плати, за худобу теж, за кожну голову – податок”). Люди вирубують дерева, вбивають тварин. [2.51.]

4.4.2. Антагоністи накладають непосильні податки. Люди не в змозі платити податку на собак. Люди ведуть собак з цуценятами в сусіднє село до сільради на заплановане антагоністами знищення. Інформатори сповіщають, що антагоністи знищуватимуть собак в іншому селі. Розумний чоловік відпускає свою собаку. Собака втікає. Антагоністи знищують собаку героїні. [2.49.]

5. Обшук: антагоністи намагаються вплинути на жертв

5.1. Антагоністи погрожують жертвам

5.1.1. Мати просить залишити хоч щось для дітей. Антагоністи ігнорують прохання й погрожують. [2.30.]

5.1.2. За несплату податків антиподи позбавляють сім’ю останньої їжі й погрожують забрати одяг [2.11.]

5.1.3. Антагоністи забирають матеріальні цінності й вимагають зерно у сім’ї, що живе без батька, бідно. Антагоністи («поліцаї») погрожують матері фізичною розправою. Мати ховає дітей за спиною і просить їх не чіпати. [2.89.]

5.2. Антагоністи обдурюють жертв

5.2.1. Антагоністи обдурюють жінку героя й хитрістю забирають приховані матеріальні блага. [2.28.]

5.2.2. Антагоністи приїздять, коли батьки відсутні. Антагоністи допитують дітей, лихословлять, проводять обшук, б'ють собаку. Антагоністи забирають клунок із зерном. [2.10.]

5.2.3. Антагоністи обдурюють хазяйновитих селян, щоб забрати в них золото. Антагоністи продають сільгосптехніку за золото. Антагоністи виманюють у селян золото, а потім роблять колективізацію. Антагоністи забирають у селян сільгосптехніку. [2.75.]

5.3. Антагоністи застосовують фізичне насильство щодо жертв

5.3.1. Антагоністи катують людей (“вривалися до хатів посеред ночі, приставляли до голів ружжя і витрусювали, і випитували, хто куди втік та хто що де заховав”). [2.47.]

5.3.2. Антагоністи приходять з обшуком й забирають заховане. Батько плаче. Антагоністи б'ють батька. [2.54.]

6. Обшук: жертви намагаються вплинути на антагоністів**6.1. Жертви намагаються розчлупити антагоністів**

6.1.1. Активісти обшукують хату бідної родини. Діти ховаються на піч. Сім'я має хвору корову. Мала героїня просить не забирати корову, яку вона любить. Активісти забирають корову. [2.4.]

6.1.2. Мати ненадійно ховає засоби до існування (квасольки була сховала на піч, а ми посідали на ту квасольку). Мати і діти плачуть, не віддають останнє. Антагоністи забирають всі засоби до існування. [2.20.]

6.2. Жертви намагаються обдурити антагоністів

6.2.1. Активісти приходять відібрати засоби існування (“останнє зерно”) у сім'ї героїні. Мати намагається обдурити жінку-антипода, щоб зберегти об'єкт. Мати наказує дитині плакати. Антипод (жидівка проклята) обдурює дитину гостинцем (білий коржик). Сім'я втрачає засоби до існування. [2.1.]

6.2.2. Мати ховає зерно у колисці з дитиною. Антагоніст знаходить і забирає зерно. Антагоністи позбавляють селян засобів до існування. [2.38.]

6.2.3. Мати з дочкою молотять жито в хаті, щоб не побачили антагоністи. Батько викопує у хаті яму й ховає зерно. Квасоллю ховають під дитину. [2.54.]

7. Обшук: жертви перехитряють антагоністів**7.1. Герої обдурюють антагоністів**

7.1.1. Син героя обдурює антипода й отримує гарні умови (батько вмів і приховать). [2.7.]

7.1.2. Антагоністи забирають частину матеріальних цінностей. Сім'я обдурює антагоністів і ховає решту матеріальних цінностей. Сім'я виживає й допомагає іншим людям вижити. [2.8.]

7.1.3. Антагоністи позбавляють багатодітну сім'ю засобів до існування. Батьки ховають їжу й сім'я виживає. [2.37.]

7.1.4. Антагоністи накладають нестерпні податки. Сім'я обдурює антагоністів і приховує об'єкт оподаткування (поросся), щоб вижити. Сім'я бідує. [2.39.]

7.2. Герої вдаються до хитрощів

7.2.1. Мати удавано ховає засоби до існування на піч і прикриває дітьми. Батько удавано робить незначну кількість зерна непривабливою для антагоністів (насипав попелу) а головні матеріальні блага надійно ховає. Антагоністи приходять з обшуком. Антагоністи руйнують опалювальні споруди в хаті й не знаходять інших прихованих засобів до існування. Антагоністи забирають ту кількість матеріальних благ, які удавано приховані, й ідуть геть. [2.21.]

7.2.2. Батько обдурює антагоністів: надійно ховає останнє зерно, а трохи лишає для того, щоб його знайшли. Антагоністи знаходять ненадійно заховане зерно. Мати говорить, що то останнє. Антагоністи забирають зерно й припиняють обшук (далі не лазили, не шукали, бо

якби полізли, то понаходили б і під піччю, і на горищах позаховували). Сім'я виходить із небезпечного становища й виживає. [2.44.]

7.3. Герої придумують надійні схованки

7.3.1. Сім'я ховає мішок проса в колодязь. Просо розсипається. Герой ночами викачує воду й дістає просо. Сім'я зберігає життя. [2.46.]

7.3.2. Батько насипає пшона в пляшки й ховає в солом'яній покрівлі хати. Антагоністи не знаходять зерна. Сім'я зберігає життя. [2.47.]

7.3.3. Люди ховають зерно в ями, щоб вижити. Антагоністи обдурюють дітей і випитують про схованки. Діти відповідають антагоністам правду («У собаки під хвостом!». А собака сів на ту яму і сидить.). Антагоністи не вірять дітям і не знаходять зерна. [2.63.]

7.3.4. Антагоністи (в селі така “чорна метла”, і вона ходила) робили обшуки. У сім'ї забрали квасоллю. Сім'я обдурила антагоністів. Господиня вдало заховала сало (під кришу на калідорі). Господар заховав корову в яму і накрив її. Антагоністи не знайшли захищеного. [2.87.]

7.3.5. Сім'я закопує зерно на печі й під піччю. Сім'я виживає. [2.58.]

7.3.6. Сім'я ховає мішок зерна під хвірткою. Антагоністи не могли знайти зерна. [2.96.]

7.3.7. Сім'я обдурує антагоністів, вивозить засоби існування (два мішки зерна) у місто й там ховає. Антагоністи втрачають пильність (“не були постановлені отряди, які не пускали з села, щоб нікуди не їхали люди”). [2.42.]

7.3.8. Один чоловік надійно заховав від антагоністів зерно. Щоночі чоловік бере потроху зерна й сім'я варить їжу. Діти не ходять у школу – сторожать хату від злодіїв. Люди втратили совість. [2.84.]

8. Обшук: антагоністи знаходять приховані жертвами засоби до існування

8.1. Жертви мають невдалі схованки

8.1.1. Сім'я невдало ховає засоби до існування. Антагоністи забирають у сім'ї останні засоби до існування. [2.71.]

8.1.2. Місце, де сім'я маскувала втрачені засоби існування (“закопане зерно”), марковане (“просо на одному місці посходило”). Антагоністи позбавили сім'ю засобів існування (“просо... виштрикали-таки та забрали, а те, що розсипали, тепер проросло”). [2.1.]

8.1.3. Антагоністи роблять обшук і забирають матеріальні блага сім'ї. [2.14. 2.38.]

8.1.4. Антагоністи робили обшуки й забирали захищені продукти харчування, худобу. Антагоністи одягу не брали, бо сім'я не мала гарного одягу. [2.73.]

8.2. Жертви вірять у магичний захист печі

8.2.1. Антагоністи (“бригада така – сімнадцять чоловік, а мо, й більш”) роблять обшуки. Антагоністи позбавляють сім'ї засобів до існування. Селяни ховають зерно в комин і на піч. Селяни садовлять на зерно дітей. Антагоністи витягують борщ з печі. [2.70.]

8.2.2. Антагоністи приходять до сиріт з обшуком. Антагоністи руйнують пічне опалення, знаходять матеріальні цінності (мамину спідницю і татову вишиту сорочку). Антагоністи продають одяг на базарі. Брат плаче й нарікає на відсутність поховального одягу для померлого молодшого брата. [2.59.]

8.2.3. Мати замазує квасоллю в стіну на печі. Антагоністи знайшли і забрали квасоллю. [2.92.]

8.2.4. Голодуючий господар лежить на холодній печі, накрившись кожухом. Антагоністи забирають кожух. Господар замерзає на печі й помирає. [2.68.]

9. Опір антагоністам: герої одержують / не одержують перевагу, зберігають / не зберігають життя собі / сім'ї

9.1. Чоловіки-господарі вступають у протиборство з антагоністами

9.1.1. Господар не погоджується віддати антиподу матеріальні блага й помирає. Донька втрачає здоров'я. [2.27.]

9.1.2. Антагоністи позбавляють багатодітну сім'ю засобів до існування. Батько, щоб врятувати дітей, добровільно віддає майно й покінчує життя самогубством. [2.36.]

9.1.3. Антагоніст-голова катує селянина-господаря. Господар не хоче вступати до колгоспу. Антагоніст убиває господаря. Сім'я залишається напризволяще. [2.32.]

9.1.4. Антагоністи забирають kota у бідного чоловіка-п'яниці. Чоловік бачить свого kota й іншу худобу мертвими. Чоловік підпалює сільраду й конфісковану худобу. Сільрада згоріла, худоба не вся згоріла. [2.90.]

9.2. Жінки вступають у протиборство з антагоністами

9.2.1. Жінка при обшуку кусає антагоніста за палець. Антагоніст боїться ходити з обшуком до хати жінки («О я там не піду, бо там скажена собака»). Жінка зберігає їжу і врятовує життя дітям. [2.66.]

9.2.2. «Чужий» антагоніст (жид) б'є жінку, щоб забрати кожух. Жінка втрачає свідомість, але кожуха не віддає. [2.67.]

9.2.3. Антагоністи виселили діда. Баба не захотіла на виселку й вилізла на дзвінницю. Баба не бажає помирати на чужині («помру собі в своєму селі і в своїй церкві»). Баба помирає на дзвінниці з голоду. [2.95.]

9.3. Діти вступають у протиборство з антагоністами

9.3.1. Активісти намагаються позбавити сім'ю останньої їжі. Тринадцятирічна героїня просить залишити сім'ї засоби до існування. Жінка-активістка не реагує. Героїня нападає на активістку й забирає об'єкт («мішка того видирла, б'юся з нею»). Антагоністи намагаються ув'язнити героїню. Неповнолітня героїня не підлягає ув'язненню. Героїня працює й допомагає решті сім'ї вижити. [2.19.]

9.3.2. Сестри не віддають останні засоби до існування. Антагоніст б'є їх і забирає останнє. Брат помирає з голоду. [2.26.]

9.3.3. Діти зруйнованої антагоністом сім'ї убили антагоніста-жида й утекли на чужину. Один хлопець помер від хвороби. Інший інкогніто повертається до Києва, одружується. У війну атагоністи (німці) розстрілюють героя. [2.67.]

9.4. Нейтральна поведінка

9.4.1. Батьки працюють у колгоспі. У колгоспі за працю не розраховуються, а лише позбавляють статків. Колгоспники бастують. Багато людей бояться протестувати. Батько не протестує, але його ув'язнюють і разом з усіма протестантами виселяють. Сім'я бідуює. Мати боїться ув'язнення. Мати разом з іншими працює в колгоспі, але їсти людям не дають. [2.53.]

10. Антагоністи знищують членів сімей / сім'ї куркулів

10.1. Антагоністи конфісковують / обмінюють / руйнують житло героїв

10.1.1. Антагоністи конфісковують хату. [2.2.]

10.1.2. Антагоністи позбавляють сім'ю матеріальних благ і житла. Антагоністи надають сім'ї непригодне житло. [2.30.]

10.1.3. Антагоністи (влада) переселяють розкуркулену сім'ю у погану хату. Господаря ув'язнюють і знищують. [2.52.]

10.1.4. Антагоністи руйнують житло сім'ї. Господиня-бабуся з онучкою сидять на печі. Падає стеля. Господиня йде до доньки і проситься жити. [2.24.]

10.1.5. В полі були хутори. Там жили люди, обробляли поля. У колективізацію і війну хутори зруйнували, а хуторян вивезли з України. Де поділися хуторяни – невідомо. [2.79.]

10.2. Антагоністи висилають непокірних на чужину

10.2.1. Антагоністи оголошують колективізацію. Активісти оголошують селян, які не хочуть іти в колгосп, ворогами народу. Активісти ув'язнюють 50 селян і вивозять на чужину. [2.48.]

10.2.2. Антагоністи забирають у сім'ї матеріальні блага, а діда-господаря висилають на Соловки. [2.24. 2.56.]

10.2.3. Сім'ю висилають на чужину («в Сибір»). [2.45.]

10.2.4. Селян, які не йшли до колгоспу, висилають «на Соловки». [2.92.]

10.2.5. Діда-господаря висилають. [2.50.]

10.2.6. Лісник «перехрестився» на поляка й притісняв людей. Люди хотіли покарати лісника, але хлопці їм не дозволили. Більшовики в 1941 р. покарали сім'ю лісника, розкуркулили й вивезли до Архангельська. Син лісника пише листи, що коло Білого моря багато виселенців з Волині. Більшовики відправляли на заслання всіх багатших. [2.64.]

10.2.7. Антагоністи виселяли людей (“на виселку, дуже-дуже там далеко, на Север”). [2.95.]

10.2.8. Антагоністи позбавляють селян засобів до існування. Антагоністи виселяють хутір селян на чужину. Селяни зберігають життя на чужині. [2.35.]

10.3. Антагоністи ув'язнюють непокірних господарів

10.3.1. Антагоністи відправляли людей у сталінські тюрми. [2.61.]

10.3.2. Антагоністи роблять обшуки. Антагоністи відправляють селян, у яких знайшли зерно, у тюрми. Селяни не повертаються з тюрем додому. [2.71.]

10.3.3. Господаря ув'язнюють і висилають. Господар помирає на засланні. [2.69.]

10.4. Антагоністи знищують господаря на чужині

10.4.1. Сім'ю репресують як ворогів народу й вивозять на чужину (в Росію). Сім'я живе в бараці, старші працюють, діти позбавлені уваги дорослих. Батька ув'язнюють і розстрілюють. [2.17.]

10.4.2. Антагоністи ув'язнюють героя й виселяють сім'ю на чужину. Сім'я страждає на чужині. Антагоністи знищують голову сім'ї. [2.28.]

10.4.3. Антагоністи репресують батька. Сім'я розшукує батька. Сім'я отримує звістку, що батька засуджено на десять років. Через десять років сім'я отримує похоронку. [2.2.]

10.4.4. Розкуркуленого господаря і його сина відсилають на Соловки, де вони гинуть. Після радянської влади приходять звістки про їхню реабілітацію. [2.57.]

10.5. Антагоністи вивозять людей невідомо куди

10.5.1. Антиподи вночі вивозять сім'ї куркулів із села. Односельці вибігають з хат. Люди прощаються з односельчанами. Страшна несправедливість. [2.15.]

10.5.2. Антагоністи вивозять сім'ї розкуркулених за межі поселення (в глибокі балки) і знищують. [2.41.]

10.5.3. Антагоністи забирають матеріальні цінності у сусідів, виганяють з хати сусідню сім'ю й кудись вивозять. Доля сім'ї невідома. [2.48.]

10.6. Антагоністи позбавляють престижу сім'ї розкуркулених

10.6.1. Дітей репресованого позбавляють життєвих благ у школі (“не давали нам гарячих сніданків, в комсомольці не приймали”). [2.2.]

10.6.2. Антагоністи не дають їжі голодуючим дітям розкуркулених. [2.29.]

10.6.3. Антагоністи відраховують куркульських дітей зі студентів. [2.67.]

11. Антагоністи намагаються знищити сім'ю, а спільнота (свої / чужі) допомагають.

11.1. Родина допомагає

11.1.1. Дружина розкуркуленого просить допомоги в родині й зберігає дітей. [2.13.]

11.1.2. Антагоністи ув'язнюють господаря. Господиня намагається вберегти родину. Бабуся йде старцювати. Здобуті засоби до існування ділить на всю родину. Перевагу віддає дитині й зятю, які помирають з голоду. Зять помирає. [2.24.]

11.1.3. Родина (баба, дядько, діти) допомагає голодуючим членам сім'ї. [2.1.]

11.1.4. Сім'я бере на виховання хлопчика розкуркуленої сестри. Антагоністи пострілюють господаря, що він виховує куркульську дитину. Дитину віддають у садочок. [2.55]

11.2. Сусіди допомагають

11.2.1. Вороги-антиподи намагаються знищити сім'ю, а спільнота (свої й чужі) допомагають. Окремі члени сім'ї зберігають життя. [2.1.]

11.2.2. Вороги-антиподи знищують сусідів, їхні діти потрапляють в небезпечну ситуацію. Герой допомагає дітям вижити. Сім'ї поріднилися. [2.7.]

11.2.3. “Чужий” антагоніст (жид) забирає у селянина хату. Селянин йде на заробітки, а жінка з дітьми живе у сусідів. Селянин викопує землянку в Києві у яру й забирає сім’ю. [2.67.]

11.3. Громада допомагає

11.3.1. Мати просить подорожного підвезти голодуючу дитину. Подорожній відмовляється (боїться, що мати втече). Мати погоджується йти коло воза. Подорожній бере дитину на віз. Мати зберігає дитину. [2.1.]

11.3.2. Люди допомагають один одному вижити. Люди просять їжі по чужих селах. [2.73.]

12. Герої заручаються підтримкою порадника / помічника

12.1. Порадник / помічник допомагає

12.1.1. Вороги-антиподи намагаються знищити сім’ю, порадник допомагає господині й дітям відновити життєві умови. [2.2.]

12.1.2. Герой багатий. Порадник навчає героя, як зберегти життя (“якщо будуть розкуркулювать, то отдавай все”). Герой потрапляє в небезпечну ситуацію й завдяки порадникові зберігає життя і сім’ю. Порадник зникає. [2.3.]

12.1.3. Помічник (лісник) допомагає сім’ї сховати порося у лісі. Сім’я зберігає їжу та життя. Сім’я обдаровує помічника. [2.8.]

12.1.4. Помічник (тітка) присилає сім’ї посилки з одягом. [2.85.]

12.2. Порадник не зміг допомогти

12.2.1. Порадник при обшуку радить приховати об’єкт (торбу з маком), щоб врятувати дітей. Мати приховує об’єкт. Брат матері – антагоніст викриває пропажу. Антагоністи забирають у сім’ї останні засоби до існування. [2.23.]

12.2.2. Голодовка 1946 – 1947 року. Сім’я працює в колгоспі. Сім’ї не оплачують роботу. Помічник влаштовує інформаторку на будівництво дороги. Праця важка, оплата хлібом, якого не вистачає на сім’ю. Батьки пухнуть. [2.39.]

12.2.3. Помічник (сусід) заступається за сім’ю. Антагоністи розкуркулюють сусіда й висилають. Сусід не повернувся. [2.89.]

12.3. Удаваний помічник шкодить

12.3.1. Удавані помічники інформують сім’ю про ймовірність розкуркулення й дізнаються про схованки. [2.41.]

12.3.2. Сусіди-антагоністи не бажають працювати, пиячать. Сусід видає себе помічником героя й дізнається його таємницю. Сусіди-антагоністи позбавляють велику сім’ю засобів до існування. [2.31.]

13. Перевертні: “свої” антиподи користаються з нажитих чужою працею матеріальних цінностей

13.1. Корисливі родичі-антиподи

13.1.1. Вороги-антиподи забирають усі матеріальні цінності й виселяють сім’ю. Сім’я розпадається (“десь поїхали, хто куди”). Родині залишаються рештки клуні. Родичі будують з неї хату. [2.5.]

13.1.2. Брат матері – антагоніст позбавляє сім’ю сестри останніх засобів до існування. [2.23.]

13.1.3. “Чужі” антагоністи вигонять зі старої хати сім’ю, але жінка відпрошується. “Свій” антагоніст – рідний дядько взимку вигонить з поганенької хати сім’ю сестри з шістьма дітьми, забирає матеріальні цінності, позбавляє засобів до виживання. [2.48.]

13.2. Сусіди-антиподи

13.2.1. Селяни не бажають йти до колгоспів. Антагоністи накладають на селян непосильну дань. Антагоністи забирають у героя об’єкт (корову) в рахунок його й сусідського боргу. Сусіди не повертають боргів. [2.31.]

13.2.2. Сім’я живе щасливо й допомагає сусідам. Сусіди заздять і намагаються позбавити сім’ю матеріальних благ (“пішли до ЧК, щоб здати нас як кулаків”). Вороги-антиподи забирають матеріальні блага у сім’ї за намовою сусідів. Батька знищують. Матеріальні блага дістаються чужим людям. [2.17.]

13.2.3. Сім’я обдурює антагоністів: купує теля й уночі ріже. Сім’я остерігається доносу сусідів – батькових кумів (тоже ж комнезаможні). [2.86.]

13.2.4. Активісти – сусіди. Активісти прагнуть ув'язнити батька. Батько втікає з села й помирає. Мати вмирає від голоду. Брат і сестра помирають. [2.18.]

13.2.5. “Свої” сусіди-антагоністи (перелік) нищать останні продукти голодуючих. [2.63.]

13.3. Односельці-антиподи

13.3.1. Сім'ю розкуркулили. Батько вкрав на своєму полі зерна і заховав, щоб вберегти сім'ю від смерті. Недоброзичливці доносять на батька. Антагоністи (“комуністи”) проводять обшук, знаходять зерно й забирають. [2.60.]

13.3.2. Вороги-антиподи знищують три сім'ї. Мнимі герої користаються з ситуації й підвищують свій соціальний статус. [2.6.]

13.3.3. Люди рятують свої сім'ї шляхом наклепів на інших (“Кожен думав за свою шкуру!”) [2.53.]

13.4. “Свої” антагоністи здійснюють обшуки, позбавляють односельців майна / житла / життя

13.4.1. “Свої” антагоністи роблять обшуки в селян і забирають останнє. [2.66.]

13.4.2. “Свої” антагоністи (сільські активісти) вчиняють насильство. [2.69.]

13.4.3. Селяни різні: одні роботящі, а інші ледачі. Роботящі люди заможні. “Свої” антагоністи (“ледача компанія”, “комнезаможні”) йдуть по селу з обшуком. “Свої” антагоністи відбирають у селян засоби до існування. [2.86.]

13.4.4. Сім'я середняків живе заможно. Донька їздить обмінювати матеріальні цінності на продукти харчування. Сім'я має продукти харчування. Сім'я не голодує. “Свої” антагоністи (“ковмізамовці, активісти”) забирають у сім'ї засоби до існування й останній горщик із квасолею. [2.91.]

13.4.5. “Свої” антагоністи забирають пайок у сім'ї робітника. Представник влади (“председатель сільсовета”) наказує повернути пайок назад. [2.86.]

13.4.6. “Свої” активісти позбавляли матеріальних благ односельців. Чужі були лояльніші. [2.16.2.21.]

13.4.7. “Свої” антагоністи (месні вже, то вже не німці брали, а це ці, наші, були такі укази їм, і німців тоді не треба було) оббирають односельців. Антагоністи багаті, мають машини (були такі машини, ну так як зараз у начальства, де є, у кожного). [2.61.]

13.4.8. Велика заможна родина жила в одній хаті. “Свої” антагоністи оголошують сім'ю куркулями й позбавляють хати. [2.50.]

13.4.9. “Свій” антагоніст захоронює живих людей. [2.34.]

13.5. “Свої” антагоністи збагачуються при обшуках

13.5.1. “Свої” антагоністи” забирають собі селянські пожитки. [2.86.]

13.5.2. Держава робить героя куркулем. Антагоністи позбавляють сім'ю засобів до існування. Антагоністи не віддають матеріальні цінності у державу, а забирають для себе. [2.43.]

13.5.3. Антагоністи не здають забране в державу, а пропивають і поїдають самі. [2.74.]

13.6. “Чужа” влада карає “своїх” антагоністів

13.6.1. Влада посилає антагоніста організувати колгосп. “Свій” антагоніст неправильно поводить, забирає майно селян. Антагоніст знущався з селян, навіть зі старих жінок. Влада (“со Знам'янки приїхали ж керівителі, такі умні люди”) допитує людей і ув'язнює антагоніста. Діти селян жаліють антагоніста. Діти носять антагоністу колосочки й підгодовують його. Представники влади забирають антагоніста і він не повертається. [2.80.]

13.7. Нейтральна поведінка громади

Ніхто не захищає розкуркулену сім'ю від несправедливості – кожен хоче вижити. 2.43.

14. Мандри героїв

14.1. Герой відправляється міняти матеріальні цінності на їжу

14.1.1. Героїня фіксує крах сім'ї: причину хвороби й смерті сестри (“від голоду й холоду”); відправки у подорож батька (“поїхав в Білорусію мінять на борошно”). [2.1.]

- 14.1.2. Батько відправляється в мандри і годує сім'ю. Антагоністи закривають проїзд. [2.22.]
 14.1.3. Батько мандрує на чужину (“в кацапщину”) в пошуках засобів до існування [2.34.]
 14.1.4. Сім'я їздить на чужину (в Білорусію) міняти речі на їжу. [2.42.]
 14.1.5. Господар відправляється в мандри вимінювати хліб на матеріальні цінності. [2.46.]
 14.1.6. Дід зібрав матеріальні цінності сім'ї (вишиті рушники, дукати), відвіз у Грузію і обміняв на їжу. [2.81; 2.82.]

14.2. Герой здобуває на чужині їжу

- 14.2.1. Батько на чужині витримує випробування й здобуває засоби існування (“купив кофе, борошна”). Сім'я влаштовує вечерю (“напекли оладків”), але героїня, що вже почала пухнути від голоду, не отримує своєї частки (“як з'їси, то зразу вмреш”). [2.1.]
 14.2.2. Люди міняють їжу в містах. В селі багато людей померло. [2.73.]

14.3. Селяни мандрують в пошуках заробітку

- 14.3.1. Селяни пухнуть й відправляються в мандри шукати заробітку. [2.88.]
 14.3.2. Люди намагаються втекти в місто, антагоністи повертають їх назад. Мати боїться йти в місто, бо люди не поверталися назад. [2.89.]
 14.3.3. Люди їдуть до Києва служити панам. Три доньки також виїжджають до Києва. [2.91.]
 14.3.4. Антагоністи забрали у односельчан (перераховує поіменно) матеріальні цінності й житло. Сім'я односельчан пішла працювати у совхоз на пана. Односельчани жили в землянках, працювали на пана. Пан кормив односельчан. Советська власть дала односельчанам маленьку хатинку. Сім'я працювала в совхозі до смерті “так у совхозі і померли”. [2.92.]

- 14.3.5. Син розкуркуленого господаря втікає на будівництво залізниці. Працює 14 годин в день, щоб не померти. [2.68.]
 14.3.6. Голод розкидав українців по всьому світу. [2.33.]

14.4. Поварнення жертв із заслання / мандрів

- 14.4.1. Мати з дітьми повертаються з виселки додому. Сім'я марно шукає могилу батька. [2.28.]
 14.4.2. За німецької окупації ув'язнені куркулі повертаються в село. Після вигнання німців зникають. [2.6.]
 14.4.3. У війну люди (с. Нова Руба Маневицького р-ну, Волинської обл.) повертають свої землі й радіють, що більшовики тікають. [2.64.]
 14.4.4. Сім'я у війну повертається додому. Антагоністи розстрілюють селянина і його дружину. [2.67.]
 14.4.5. Дружина розстріляного на її очах чоловіка божеволіє й убиває народжену дитину. Божевільну забирає один чоловік, лікує в Києві, одружується з нею. Знайомі селяни зустрічають жінку з дитиною, але не підодять до неї, щоб не нагадувати минулого й не спровокувати хворобу. [2.67.]

15. Покинуті діти

15.1. Розкуркулені батьки намагаються подбати про своїх дітей

- 15.1.1. Розкуркулена сім'я залишає дитину напризволяще в конфіскованій хаті. Антагоністи викидають дитину на вулицю. Сусіди забирають дитину. Мати повертається й мандрує з дитиною по сусідах. [2.2.]
 15.1.2. Батьки вирішують обдурити антагоністів і втікають. Діти лишаються в хаті. Антагоністи забирають матеріальні цінності й руйнують житло. Діти взимку сидять на уламках печі. Батько приходить забрати дітей. Антагоністи виходять із засідки, ловлять і знищують батька («кидають у криницю і закидають камінням»). Діти залишаються напризволяще. [2.41.]
 15.1.3. Родина бере з собою членів голодуючої сім'ї на пошуки засобів існування. По дорозі через кладовище бачать покинутих дітей. На зворотному шляху хвора героїня відстає. Родичі провокують матір залишити героїню на кладовищі. Мати відмовляється покинути дитину (“поміратиму я, хай і вона коло мене поміра”). [2.1.]

15.2. Покинуті батьками діти мандрують

- 15.2.1. Троє дітей ідуть здобувати засоби до існування. Діти помирають з голоду. Одна дитина виживає. [2.20.]
- 15.2.2. Старші діти відправляються в мандри. [2.36.]
- 15.2.3. Діти переїздять у місто. [2.50.]

16. Голод

16.1. Антагоністи прирікають сім'ю на голодну смерть

- 16.1.1. Антагоністи забирають у селян зерно, засипають у церкви й закривають. Антагоністи роблять штучний голод. Люди мруть з голоду. Випечений хліб привозять, але люди не мають змоги його придбати. [2.70.]
- 16.1.2. Антагоністи (“оте начальство”) вимагають віддати останню їжу. Антагоністи обшукують помешкання й забирають все. Люди помирили. Діти мерзли від холоду й голоду, плакали. [2.97.]
- 16.1.3. Антагоністи забирають останнє (“в колисці, в глечичку просо в матрасі лежачої хворої”). Люди пухнуть. [2.46. 2.12.]
- 16.1.4. Антагоністи позбавляють заможні сім'ї засобів до існування. Через тиждень люди вмирали. [2.58.]
- 16.1.5. Антагоністи позбавляють велику сім'ю матеріальних благ. Батько й найменший син помирають з голоду. [2.19.]
- 16.1.6. Антагоністи забирають всі засоби до існування. Батько помирає й заповідає матері йти заміж ради дітей. Діти помирають. Залишається три члени сім'ї. [2.22.]
- 16.1.7. Антагоністи позбавляють селян засобів до існування. Селяни гинуть. Помирає батько оповідачки. Сім'я страшенно бідує. [2.33.]
- 16.1.8. Антагоністи позбавляють сім'ю засобів до існування. Слабші діти вмирають. [2.51.]
- 16.1.9. Сім'я мала картоплю. Родину розкуркулують. Господар – чоловік сестри – вмирає з голоду. [2.55.]

16.2. Жертви змушені вживати їжу, непридатну для споживання

- 16.2.1. Голодуючі вживають їжу, непридатну для споживання (листя з берестка, полову парили, лободу, гнилу картоплю, жили за травами, варили з лободи шось, з акації якісь оладки робили, на полі колоски, та їх теребили і їли зразу, бо як побачать, то заб'ють тощо). [2.34. 2.38. 2.43. 2.72. 2.73. 2.87.]
- 16.2.2. Діти щодня біжать до лісу, щоб прохарчуватися. Ввечері діти падають знесилені й засинають. Сім'я вже не замикає хати на ніч. [2.85.]
- 16.2.3. Ті, що дожили до весни, вживають їжу, непридатну для харчування. Ця їжа здається смачною. [2.39.]
- 16.2.4. Після голодування у сім'ї не споживають рослинної їжі. [2.81; 2.82.]

16.3. Жертви збирають колоски

- 16.3.1. Селяни ріжуть колоски на своєму городі. Селяни мелють зерно на жорнах. [2.72.]
- 16.3.2. Батько змушений ходити в поле за колосками. Сім'я виживає. [2.71.]
- 16.3.3. Антагоністи не дозволяють збирати колосків. Діти ходять на поле їсти зерно. Антагоністи б'ють дітей і дорослих. [2.73.]
- 16.3.4. Антагоністи не дозволяють збирати колосків. Антагоністи ловлять людей, що збирають колоски. Антагоністи садовлять людей у тюрми. Чоловік не повертається додому. [2.71.]

16.4. Масові смерті

- 16.4.1. Антагоністи знищують голодом селян, які на них працюють. [2.34.]
- 16.4.2. Антагоністи позбавляють сім'ї засобів існування, забирають і псують останню їжу. Люди помирають. [2.40.]
- 16.4.3. Люди в селі масово гинуть від голоду. [2.42.]

16.4.4. Весною люди вмирають (вимерло більше, чим півсела).[2.89.]

16.4.5. Герой зберігає об'єкт і гине (один селянин мав дві корови, він їх не різав, усе жалів, а сам вмер). [2.33.]

16.5. Жертви проклинають антагоністів / сила прокляття

16.5.1. Люди проклинають антагоністів. Люди вірять у силу слова. Багато антагоністів (нещасних, яких загітірували й вони ішли й забирали останнє) помирають під дією сили проклять. Прокляття ідуть на весь рід. У сім'ях антагоністів народилися неповноцінні діти (неповна розуму). Антагоністи знищили 10 мільйонів людей. Кожен з цих жертв проклинав мучителів. [2.94.]

16.6. Людоїдство

16.6.1. У селі ходять чутки про людоїдство. Діти бояться ходити в школу. [2.21.]

16.6.2. До літа жертви голодують, окремі займаються канібалізмом. [2.25.]

16.6.3. Дітей раз на тиждень годують в школі. Канібали з'їли свою дитину й самі померли. Батьки оберігають своїх дітей від канібалів. [2.34.]

16.6.4. Неврожай. Канібалізм. Люди бояться. [2.46.]

16.6.5. Сім'я пухне з голоду й вживає непридатну для харчування їжу. Закінчується їжа, непридатна для харчування. Старша сестра лякає молодшу сестру, що з'їсть її. Молодша сестра боїться. Обидві сестри виживають. [2.60.]

16.6.6. Сусідська сім'я з'їла свою мертву матір і вижила.[2.87.]

16.7. Поховальний обряд

16.7.1. Антагоністи спрощують церемонію поховання (“без труни так кидали в яму”). [2.34. 2.40.]

16.7.2. Вагітна мати, побачивши самогубство батька, народжує мертву дитину. Молодші діти помирають з голоду. Мати не має в чому похоронити дітей. Могили дітей не зберігаються. [2.36.]

16.6.3. Люди вмирають. Антагоністи збирають трупи на підводо. [2.47.]

16.6.4. Антагоністи збирають по вулиці мертвих і помираючих людей і везуть в одну яму. [2.62.]

16.6.5. У голодовку не було чого їсти. Люди опухли, на ходу падали й помирали. Трупи звозили підводою й кидали в погріб коло церкви. [2.87.]

16.6.6. Селяни вмирають. Гробар хоронить і живих. Селяни б'ють гробаря. [2.46.]

16.6.7. Мертвих більше, аніж живих. Мертвих нікому хоронити. [2.68.]

17. Коментарі інформаторів

17.1. Оцінка інформаторами дій влади

17.1.1. Головний антагоніст – Сталін (“хотів Україну знищити і таке запровадив”). [2.34.]

17.1.2. Головні антагоністи – Сталін, Каганович, Малиновський роблять життя українців нестерпним. [2.51.]

17.1.3. Багато людей села антагоністи розкуркулили і повисилали в Сибір і на Північ. Це помилка груба при сталінському режимі. [2.57.]

17.1.4. Інформатор жаліє, що любив радянську владу, побудовану на горі й обмані. [2.52.]

17.1.5. Советська влада погана. [2.56.]

17.1.6. Радянська влада знущала над людьми. [2.58.]

17.1.7. Антагоністи безжалісні.[2.62.]

17.1.8. Люди бідують при радянській владі. [2.65.]

17.1.9. Селяни дуже бідували. Україна пухла від голоду. Інформаторка обурюється, що не всі признають Голодомор. [2.72.]

17.2. Сучасні антагоністи

17.2.1. Антагоністи несправедливо заперечують Голодомор. [2.36.2.38.]

17.2.2. Інформатор вважає куркулями сучасних багатців.[2.50.]

- 17.2.3. Дії антагоністів пізно засудили, бо люди вже померли. [2.51.]
17.2.4. Сучасні антагоністи брешуть, що не було голоду. Був голод! [2.54.]
17.2.5. Героїня тяжко працювала на антагоністів 36 років і не має достойної пенсії. [2.49.]
17.2.6. Янукович такий антагоніст, як Сталін, не випускає з тюрми Юлю Тимошенко. [2.61.]

Одержано редакцією 30.01.2015 р.
Прийнято до публікації 03.02.2015 р.

Аннотация. Ярмоленко Н. Народные сказания о раскулачивании и коллективизации: структурно-семантическая классификация. В научный оборот впервые вводится структурно-семантическая классификация, указатель элементарных эпических сюжетов и их типов в народных сказаниях о раскулачивании и коллективизации. Классификация создана на материале 97 аутентичных народных рассказов, записанных в течение 2005-2012 гг. (Архив Ярмоленко Н.М., обозн. [2.57. 2.77.] и т.п.). В процессе работы над составлением указателя выделены 17 инвариантных форм мотива (мотифем, обозначенных 1 .; 2 ...), составляющие функции антагонистов и их жертв. Каждое подразделение включает ряд сюжетных типов (СТ) народных сказаний (аломотивив, обозначенных 1.1, 1.2). Эти схемы выделены путем обобщения мотивов, составляющих устойчивый арсенал народных сказаний о раскулачивании. СТ обобщают ряд элементарных эпических сюжетов (ЭЭС) на уровне конкретных фабул (мотивов, обозначаемых 1.1.1 .; 1.1.2 ...). ЭЭС – это сжатые фрагменты текста или самостоятельные тексты, изображающие столкновения групп или персонажей-антиподов. Фольклоризованные ЭЭС подчеркнута прямой линией.

Ключевые слова: Раскулачивание, коллективизация, Голодомор, народная нескладочная проза, сюжетный тип (СТ), элементарный эпический сюжет (ЭЭС), мотифема, аломотив, мотив.

Summary. Yarmolenko N. The structural semantic classification of folklore narratives about collectivization and dekulakization. This study is the first structural-semantic classification of folklore narratives about dekulakization and collectivization, as well as the index of their common motifs. The research is based on the analysis of 97 folk oral histories that were recorded in 2005-2012 (Archive Yarmolenko N.M. tag. [2.57. 2.77.], etc.). While analyzing fieldwork materials and compiling her index, Natalia Yarmolenko singled out more than ... motifemes, invariant forms of a plot that talk about antagonists and their victims. Each of the motifemes is further grouped by certain topics - alomotifs (1.1, 1.2), which in turn are constituted by a number of their basic recurring elements - motifs (1.1.1.; 1.1.2...). In this research a motif is a compressed fragment or a part of a narrative that describes confrontation between conflicting groups or individuals. Motifs that went through folklore transformations are underlined.

Key words: Deculakization, collectivization, Holodomor, folk narrative, plot type, elementary epic story, motifeme, alomotif, motif.